

Tisztelt Polgármester Úr,

Tisztelt Hölgyeim és Uraim,

Kérem engedjék meg, hogy egy idézettel kezdjem a beszédemet. Az idézet Kovács Imre: Magyarország megszállása című művéből van. Így szól: *"Azt lehetett hinni, hogy egész Budapest ott szorong előttünk. Bundás, előkelő mozgású és tartású, már lestrapált és lezüllött urak mellett villamoskalauzok, utcaseprők, postások és rendőrök topogtak az udvaron. Csendőrök és katonák tarkították a polgári társaságot, s lehettek vagy hatvanezren."*

Nos tisztelt Hölgyeim és Uraim, Kovács Imre, bármilyen komoly tapasztalatokat is szerzett a politikai életben, akkor bizonyosan alábecsülte az elhurcoltak számát. Csak Budapestről polgári lakost vagy 100 ezret hurcoltak el, a hadifoglyokon kívül. Őket egészítették ki a koncepciós pereknek is alig nevezhető eljárásokban elítéltek, akik a legszigorúbb szovjet koncentrációs táborokba kerültek.

Nem árt, ha felidézzük, hogy a szovjet légerek a rezsim szerves részét alkották. Nem valamiféle véletlen kisiklás, vagy hiba következményei. A koncentrációs táborok Leninnel kezdődtek. Amikor a kommunisták arról beszéltek, hogy vissza kell térni a lenini normákhoz, az csupán a szokásos szómágia részét képezte, egy olyan beszédmód fontos kellékét, amelynek fő feladata az volt, hogy a valóságot fedje el.

Egy évvel ezelőtt nem olyan messze innen, a kerületen belül egy másik emléktáblát avattunk Polgármester Úrral. Akkor a GULAG egykori foglya, Sabján Ferencné szülőházán helyeztünk el emléktáblát a szovjet fogságba hurcolt magyar nők emlékére. Akkor világosan elhangzott: Bármiféle emberi közösség egyik alapja, hogy legyen közös múltja. A nemzeti közösséget is az teszi erőssé és működővé, ha van kiindulási

pontja, ha van mihez viszonyítania, ha rendelkezik azzal, amit nemzeti emlékezetnek hívhatunk. A kommunizmus bukása után az egyik legnagyobb feladat volt, hogy megtörténjen az igazságtétel, és hogy méltó helyére kerüljön vissza a nemzeti emlékezet. Akkor még senki nem tudhatta, hogy ez is, mint sok más közös ügyünk, igazából csak a diktatúra bukása utáni két évtized elteltével rendeződhet. Pontosabban szólva, hogy a két zavaros évtized elteltével végezhetjük el a rendezést, ami közös, múltbeli dolgainkat illeti. Méghozzá olyan módon végezhetjük el a rendezést, amely végre talán szilárd alapot adhat a közösség építéséhez. Csoóri Sándor ezt így fogalmazta meg: „stílusa annak van csak, akinek tudata van. Folytonosságérzete.”

Az 1945-ik esztendő a már idézett Kovács Imre szerint a magyar történelem nagy szakadása volt. Ezt a szakadást igyekezzünk kipótolni, hogy a magyar történeti folytonosságérzet helyreállhasson.

Idén ebben a munkában tettünk egy lépést a XI. kerületben. Ne felejtjük el: a nemzeti emlékezet sok kis, apró építőkockából áll össze. A szovjet fogságba hurcoltak emlékévét 2016-ra is kiterjesztette a kormány, ezért méltó, hogy egy kiemelt helyen levő emléktábla hirdesse az elhurcoltak emlékét, és közvetett módon arra is felhívja a figyelmünket, hogy az áldozatok nem voltak hiábavalóak.

Talán nyugodt szívvel állíthatjuk, hogy az emlékéveknek ez az értelme: egyrészt a tudományos munka elvégzése, másrészt pedig a tiszteletadás az áldozatoknak, a közösségi emlékezet ápolása. Fontos, hogy a kettő nem szétválasztható. Mi a Nemzeti Emlékezet Bizottságánál mind a két feladatnak eleget kívánunk tenni. Ezért is vágunk bele a tudományos jellegű alkalmak – konferenciák, emlékülések – rendezése és a könyvkiadás mellett köztéri kiállítások, rendhagyó történelemórák illetve emléktábla-állítások szervezésébe.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim,

Tavaly, amikor Polgármester Úrral az előző emléktáblát állítottuk, még nem láthattuk biztosan, hogy a mai időkben mindennél fontosabb lesz a nemzeti közösségek összetartó erejének megőrzése. Arról van szó ugyanis, hogy egyesek számára nemcsak maguk az európai nemzetek mentek ki a divatból, hanem a nemzetállamok egyenesen szálkává váltak a szemükben. A régi értékek és a régi közösségek meghaladásáról, az európai ember történelmi felelősségről és ami még rosszabb, ismét a történelmi szükségszerűségről prédikálnak.

Nagyon hasonlítanak az egykori társutas értelmiségre, akik az úgynevezett „tudományos világkép” fölényét hirdették a „vallásos világképpel” szemben. Napjainkban is aktívak, régi küldetéstudattal, az új eszmébe vetett hitükkel nagyon is befolyásos szerepet játszanak a nyugati világ közgondolkodásának alakításában, és ezzel a világ jelenének és jövőjének alakításába.

Amíg ez így lesz, amíg lesznek társutasok és szellemi utódaik, addig a Gulag története sohasem lesz csak történelem.

A szovjet fogság, a szovjet uralom, a szovjet típusú diktatúrák Közép-Európa népei számára közös tapasztalatot jelentettek. Olyan tapasztalatot, amely megmutatta, hogy a polgári szabadságjogok, a lelkiismeret szabadsága, illetve a szólás és a vita szabadsága és a nemzeti függetlenség felbecsülhetetlen értékek. Ezek a tapasztalatok egész nemzeteket köthetnek össze egymással és a szabadság értékeivel. De az is igaz, hogy ez a tapasztalat – vagyis a közös közép-európai múlt – csak akkor válhat közös erővé, ha behatóan ismerjük. Ezért az a dolgunk, hogy megismerjük és megismertessük másokkal.

Ma ismét azért folyik a harc, hogy Európát, az európaiságot átmentsük a következő évtizedekre. A dolog a mi választásunkon is múlik. Nálunk az említett tapasztalat miatt talán még elevenebb a veszélyérzet, és talán előbb még a nemzeti önrendelkezés fontosságába vetett hit. És talán emellett kételkedőbbek is vagyunk a nagy dérrrel-dúrral vagy éppen hurráoptimista módon beharangozott, mesterséges társadalom-átalakítási szándékok és tervek iránt.

Ezek a megfellebbezhetetlennek beállított elvárások nem valószínű, hogy sokkal jobb eredménnyel járnának, mint egykor a Nagy Szocialista Építkezések. Ezeket, vagyis a Nagy Szocialista Építkezéseket egy Gulagot megjárt túlélő így mutatta be: *Utak nem voltak. Ha egy gépkocsi kátyúba süllyedt, és faház elemeket szállított, azt rakott a kerék alá, ha betonvas volt a közelben, akkor azt. Az ömlesztett cementet szabad ég alatt tárolták, egy eső teljes szállítmányokat tett tönkre. De nemcsak a mi szívünk nem fájt ezért, az ott dolgozó szabad munkavezetők sem mutatkoztak különbnek. Mentek a felajánlások, nem számított a foglyok verítéke, csak haszna és értelme nem volt ennek a munkának."*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim

A józan ésszel szembenő, türelmetlen követelőzésnek nem is nagyon lehet a fentitől eltérő eredménye. Hiszen ha az eszmékhez légalapáccsal akarjuk passzítani a valóságot, annak csak anyagi és emberi veszteség lesz a következménye. Ne higgyünk tehát azoknak, akik a vitát kizárva, ránk akarják kényszeríteni saját, faramuci és bigott világlátásukat. A rendszeressé váló diktátumoktól nincs messze a diktatúra rendszere. Másfelől pedig nincs messze a totális terror sincs olyan távol magától a terrorizmus gyakorlatától.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim,

Az elődeink által meghozott áldozatokhoz úgy lehetünk méltóak, ha megőrizzzük emléküket, és megőrizzzük mindazt, amit ránhagytak.

Köszönöm, hogy meghallgattak.